

Kortenaken, Diestsestraat – 20.180

Programma van Maatregelen

Auteurs:

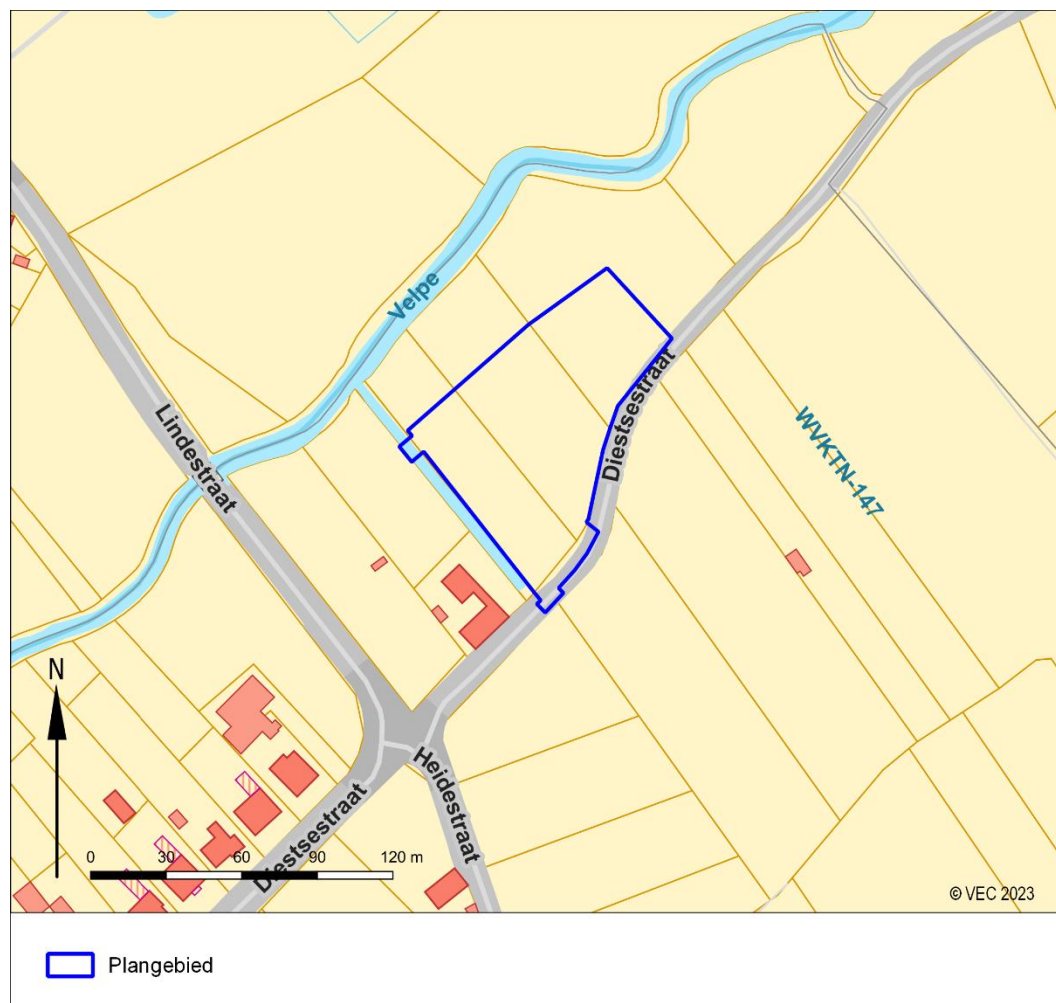
Wouter Vennekens
Brent Belis

Erkend Archeoloog:

B. Belis (OE/ERK/Archeoloog/2018/00205)

1 Inleiding

Het Vlaams Erfgoed Centrum heeft in juli 2023 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie aan de Diestsestraat te Kortenaken.

Afb. 1. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Landschappelijk bodemonderzoek: 2023E227 Proefsleuvenonderzoek: 2023G102
Aanleiding:	Aanleg waterzuiveringsinstallatie
Adres:	Diestsestraat
Gemeente:	Kortenaken
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Gemeente Kortenaken, afdeling 1, sectie C, nummers 542K, 542F, 542D Gemeente Halen, afdeling 2/Loksbergen, sectie B, nummer 58C.
Diepte bodemverstoring:	Max. 5,75 m-mv
Oppervlakte plangebied:	6600m ² / 0,66ha
Oppervlakte bodemingrepen:	6600m ² / 0,66ha

Coördinaten (<i>bounding box</i> ; <i>Lambertcoördinaten</i> ; <i>EPSG:31370</i>):	199.693,5 / 179.195,7 199.813,4 / 179.173,0 199.762,5 / 179.064,4 199.728,0 / 179.212,6
Auteur(s):	Brent Belis Wouter Vennekens
Wetenschappelijke advisering:	niet van toepassing
Erkend archeoloog:	B. Belis (OE/ERK/Archeoloog/2018/00205)
Begindatum onderzoek:	26 Mei 2023
Einddatum onderzoek:	11 juli 2023
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	Landschappelijk booronderzoek, Proefsleuvenonderzoek, Romeinse Tijd, Nieuwe Tijd

---

1.2 Aanleiding van het onderzoek

Het doel van de geplande werken is om een waterzuiveringsstation (RWZI) op te richten in Kortenaken, nabij de Velpe. Momenteel wordt de vuilvracht van Kortenaken nog in de Velpe geloosd. De bedoeling is om deze vuilvracht te gaan saneren en het effluent te lozen in een naastgelegen gracht, zodat de waterkwaliteit van de Velpe er op vooruit gaat. De waterzuiveringsinstallatie bestaat uit verschillende onderdelen en heeft een totale oppervlakte van ongeveer 770m².

Ter hoogte van gebouw 2 zal het terrein over een oppervlakte van ongeveer 90m² tot ongeveer 1,8m opgehoogd worden. Voorafgaand aan de ophoging zal de teelaarde afgegraven worden. Er zullen ook nieuwe rioleringsbuizen aangelegd worden tussen de installatie, een grachtje en de straat. De diepte van de leiding varieert tussen ongeveer 0,62m en 2,73m -mv. De oever van de gracht zal, ter hoogte van de uitstroom, lokaal verstevigd worden en er wordt bodemverdediging geplaatst.

De Diestsestraat zal plaatselijk opgebroken worden voor de aanleg van de influentleiding. De nieuwe betonbuis heeft een diameter van 40cm en komt op een diepte van 1,05m -mv te liggen. Na de werken wordt de weg terug naar de huidige toestand hersteld.

Om de structuren met elkaar en met de Diestsestraat te verbinden zullen enkele verharde zones aangelegd worden. In totaal wordt een oppervlakte van ongeveer 1220m² verhard. De nieuwe wegen worden in betonverharding of asfaltverharding aangelegd en krijgen een dikte van 50 tot 70cm. Plaatselijk wordt ook klinkerverharding voorzien. Dit krijgt een dikte van 30cm.

Rondom het RWZI wordt een groenbuffer voorzien. Deze buffer wordt minstens 5m breed. In het zuidwesten zal de buffer breder worden, door de aanwezigheid van een woning net buiten het plangebied. In het noordoosten, zuidoosten en zuidwesten zullen bomen aangeplant worden. In het noordwesten worden geen bomen aangeplant. Verder worden tussen de nieuwe structuren en verhardingen, grasvelden en een bloemenweide voorzien. In de bloemenweide zullen ook een paar fruitbomen geplant worden.

In het noordoosten van het plangebied zal een terrein voorzien worden voor grondverbetering. Dit terrein heeft een oppervlakte van ongeveer 1448m². Voorafgaand aan de werken wordt de teelaarde afgeschraapt (circa 30cm) en vervolgens wordt het terrein ingericht als terrein voor de tijdelijke opslag en eventueel het mengen en zeven van de uitgegraven grond. Dit zal gepaard gaan met een ophoging tot ongeveer 3m. Na de werken wordt het terrein ontruimd en wordt het terrein opnieuw in zijn oorspronkelijke staat hersteld.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2 Het vooronderzoek met of zonder ingreep in de bodem

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Er werd tot op heden een bureauonderzoek, landschappelijk booronderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek kon zonder problemen volledig uitgevoerd worden.

2.2 Archeologische onderzoeksfases

Bureauonderzoek – (2022G124) ¹

Het plangebied is in de vallei van de Velpen gelegen, die net ten noordwesten van het gebied stroomt. Het terrein is op een hoogte tussen 26 en 27,6m TAW gelegen en kent een licht golvend verloop. Binnen het plangebied kunnen tertiaire afzettingen van de Formatie van Boom voorkomen. Deze zouden echter pas op een diepte van ongeveer 9m –mv voorkomen. Tijdens het Weichseliaan werden de tertiaire afzettingen bedekt door fluviatiele en eolische afzettingen van het Weichseliaan. Deze afzettingen werden tijdens het Holoceen opnieuw bedekt door fluviatiele afzettingen. In het grootste deel van het plangebied kan, volgens de bodemkaart, een matig natte zandleembodem met een bedolven textuur B-horizont op geringe diepte (40 – 80cm -mv) verwacht worden. Nabij de Velpen zou echter een heel natte leembodem zonder profielontwikkeling voorkomen, met alluviale afzettingen tot 40cm -mv.

Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens kunnen binnen het plangebied archeologische resten vanaf het Paleolithicum voorkomen. De archeologische resten uit het Paleolithicum en het Mesolithicum manifesteren zich als een spreiding van vondsten zonder sporenniveau. Resten uit deze perioden kunnen binnen het plangebied op verschillende niveaus voorkomen, zoals aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld, maar ook in de fluviatiele afzettingen. Deze resten manifesteren zich in de vorm van vuursteen en houtskoolconcentraties. Eventuele archeologische resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kunnen tevens voorkomen vanaf de basis van het maaiveld. Een eventueel sporenniveau is het beste zichtbaar vanaf de basis van het maaiveld of vanaf de mogelijk aanwezige B-horizont.

De ligging van het gebied nabij een beek is vooral gunstig voor de verwachting aan steentijd artefactensites. Het is echter waarschijnlijk dat deze sites zich meer op de overgang naar hoger en droger gelegen gebieden bevonden. In de omgeving van het plangebied is amper één melding bekend van een vondst uit de Steentijd. Het gaat over een gepolijste bijl die per toeval gevonden werd in de hogere delen van het landschap ten zuidoosten van het plangebied. Het gebrek aan meerdere waarnemingen kan echter geweten worden aan een gebrek aan archeologisch onderzoek in de omgeving en wijst dus niet op de afwezigheid van steentijd artefactensites in de omgeving.

Nederzettingsresten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kunnen eerder in de hoger gelegen delen van het landschap verwacht worden. Hoewel de bodemkaart een matig natte bodem weergeeft, was het gebied in het verleden mogelijk te nat voor bewoning. Dit sluit echter niet uit dat binnen het plangebied archeologische sporen en resten van andere activiteiten kunnen voorkomen. In de omgeving zijn nog geen archeologische sites uit deze periodes gekend, maar dit is opnieuw te wijten aan een gebrek aan onderzoek. De verwachting aan een sporensite vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen wordt op basis hiervan laag tot middelhoog ingeschat. Aangezien er op de historische kaarten geen bebouwing zichtbaar is binnen of net buiten het plangebied, wordt de kans op het aantreffen van resten uit de Nieuwe Tijd heel erg laag ingeschat.

Landschappelijk booronderzoek – [2023C421]

De bodemopbouw binnen het plangebied bestaat uit fluviatiele sedimenten vanaf het Laat-Pleistoceen tot het Holoceen. In de top van deze sedimenten, aan het maaiveld, is een antropogene laag ontstaan in de vorm van een bouwvoor/plaggendek. In enkele boringen werden restanten van bodemvorming aangetroffen, zij het weinig duidelijk. Het bodemonderzoek leverde geen duidelijke indicatoren waardoor aangenomen kan worden dat er een intacte artefactensite kan verwacht worden. De verwachting kan bijgevolg bijgesteld worden naar zeer laag/nihil. De verwachting voor sporensites kan behouden blijven. Sporensites kunnen herkend worden in het vlak aan de top van de moederbodem.

¹ Dit tekstdeel is met het oog op conformiteit (vrijwel) woordelijk overgenomen uit: Schoups 2022.

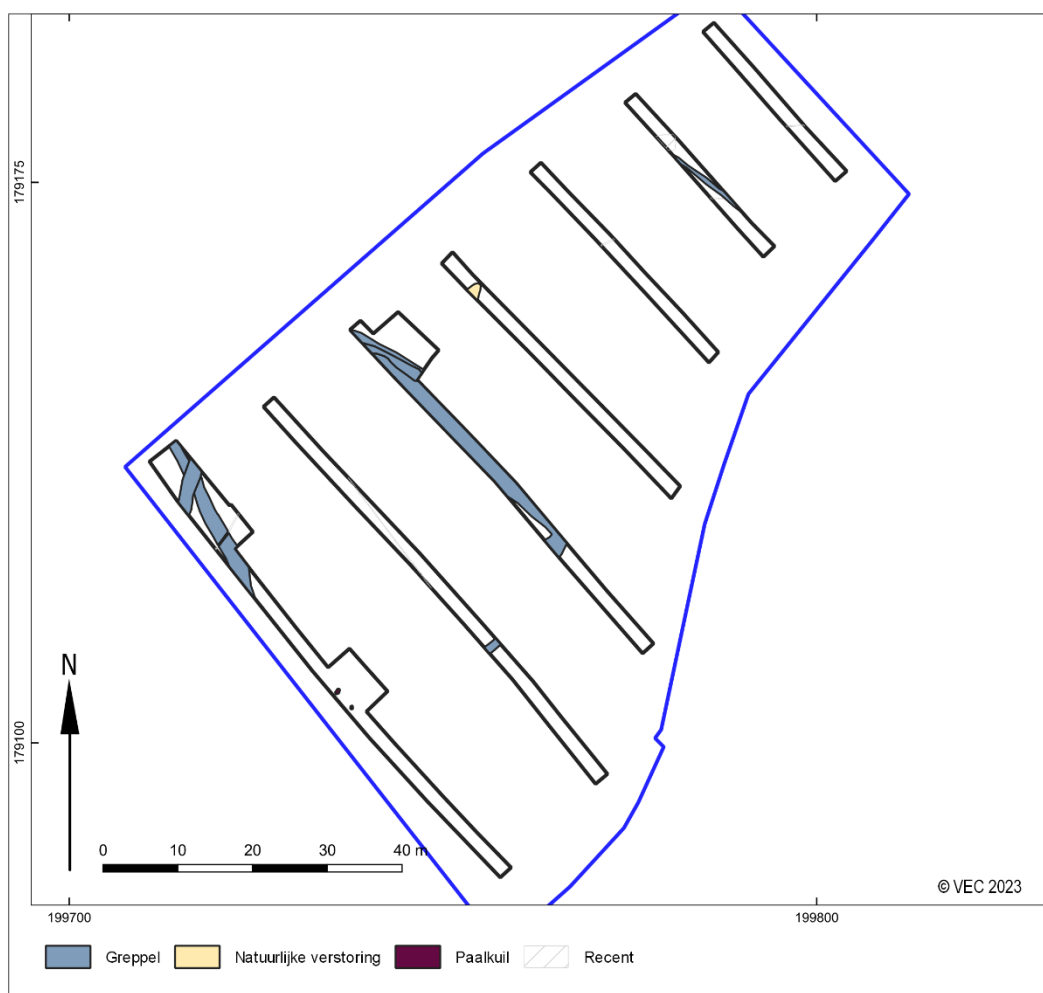
Proefsleuvenonderzoek – [2023F399]

Tijdens het onderzoek werden zeven sporen aangetroffen. Van deze sporen kunnen er slechts drie gedateerd worden. Twee van de aangetroffen greppels uit werkput 1 kunnen gedateerd worden in de Romeinse Tijd. Deze zijn bewaard tot een diepte van 30cm en 10 cm. Een laag of greppel uit werkput 3 kan aan de hand van het vondstmateriaal gedateerd worden in de Nieuwe tijd. Twee paalkuilen en twee greppels konden niet gedateerd worden.

Het lijkt erop dat er in de directe aanwezigheid van het plangebied een nederzetting uit de Romeinse Tijd aanwezig is. Het is goed mogelijk dat de aangetroffen greppels te interpreteren zijn als erfgreppels. Het erf is door het gebrek aan sporen binnen het overgrote deel van het plangebied en de ligging van de Velpse gelegen in het zuidwesten.

De greppel of laagte uit de Nieuwe tijd is moeilijker te dateren, een gebrek aan overige sporen binnen het plangebied maakt de interpretatie hiervan moeilijk. Mogelijk gaat het hier om een brede perceel greppel.

Hoewel de vindplaats uit de Romeinse tijd een hoge kenniswaarde heeft is de impact op de vindplaats beperkt aangezien deze slechts voor een zeer klein gedeelte binnen het plangebied van de geplande werken gelegen is. Hierdoor zal de impact van de werken verwaarloosbaar zijn op de archeologische vindplaats. De kosten wegen niet op tegen de beperkte kenniswinst.

Afb. 2. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

2.3 Bepaling van de maatregelen

Het bureauonderzoek stelde voor het plangebied een verwachting op sites vanaf het Paleolithicum. Om de intactheid van de bodemopbouw in kaart te brengen en te bepalen op welk niveau potentiële archeologische

vindplaatsen gelegen zijn, werd geadviseerd om in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren.

Uit het bodemonderzoek is gebleken dat de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied geen potentieel heeft voor het aantreffen van in situ steentijdartefactsites.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het plangebied zeven archeologisch relevante sporen bevatte. Het plangebied is vermoedelijk aan de rand van een Romeins erf gelegen. Hiernaast werden enkele sporen uit de Nieuwe Tijd en sporen zonder datering aangetroffen. Omdat de Romeinse site grotendeels buiten het plangebied gelegen is, heeft een archeologische opgraving weinig tot geen potentieel voor kennisvermeerdering in de vorm van vervolgonderzoek.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert vrijgave van het terrein voor de huidige geplande werken. Het proefsleuvenonderzoek vormt daarom het einde van het archeologisch onderzoek.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.